

paa, at Velling Marsk paa Grund af sin højere Beliggenhed aldrig har været udsat for saa store Overskyllinger af Saltvand som Engene langs Von Aa.

5) *Engene i Skern-Aa-Deltaet* omfatte som bekendt et meget stort Areal; dets Størrelse angives forskelligt, af Brøndsted i Hedeselskabets Tidsskrift 1880 til 4,500 Tdr. Land og af Rambusch (S. 17) til 6,330 Tdr. Land; denne sidste Opfattelse er dog vistnok neppe rigtig. Jordbundsforholdene ere her yderst vekslende og indviklede, snart Klæg, snart Sand og snart Tørvejord, der ofte optræde i Blanding. Dog er det vistnok Regelen, i alt Fald i den ydre Halvdel af Deltaets Enge, at Klæg hviler paa Tørvejord eller paa Sand, at Klægslagene altsaa med andre Ord ligge øverst. De kunne være over 1 Meter mægtige, men ere vel oftest mindre svære.

Paa dette store Omraade finder man naturligvis ikke nogen ensartet Vegetation, men mange forskellige Former af Enge, som ikke her kunne omtales nærmere. Dog bør visse almene Forhold fremhæves. *Al Eng er nu Gesteng.* Kun i de yderste Dele af Deltaet findes svage Spor af Marskvegetation; de ere uden mindste Betydning for Helheden. Gestengenes Forskelligheder bero væsentlig paa de forskellige Planters Forhold til Grundvandstanden. De fugtigste Enge ere Star-Enge, men der gives ogsaa forholdsvist tørre Enge, hvis Hovedvegetation er visse Stargræsser, ligesom der forekommer Græs-Enge af forskellig Fugtighed og med forskellige Arter af Græsser til Hovedvegetation, Kløverarter og andre Urter. Endelig er der Blandingsformer af Enge, hvor Stargræsser og egentlige Græsser dele Pladsen. Ud mod Fjorden og til Dels inde i Deltaets faste Enge, d. v. s. saadanne, som høstes til Foder, findes Sumpe af Rør, Flæg og andre høje Planter, og de talrige Polde (Smaaøer) i Fjorden ud for Deltaet klædes først med en saadan Rørsump-Vegetation, inden de faa Dække af fast Eng (nærmere derom i min Afhandling hos Rambusch S. 101—07).

Skern-Aaens Enge staa under Vand i lang Tid om Vinteren; 1902 udtalte Amtsvandinspektør Fløe, at den stedfundne Regulering af Aaen kun i ringe Grad vilde ændre dette Forhold.

Klæglagene paa Engene i Skern-Aa-Deltaet maa jo stamme fra en Tid med mere aaben Forbindelse mellem Fjord og Hav og derfor formodentlig med Marskenge af nogen Betydning. De ydre Engarealer ere for en stor Del opstaaede i en sen Tid — endog i det 19. Aarhundrede (Rambusch, S. 203). Det hedder sig i Befolkningen, og det kommer frem i Andragendet til Ministeriet af April 1905, at Engene i de senere Tider ere gaaede tilbage. Saaledes klager en anonym i Ringkøbing Amts Avis 23. August 1905 over dette Forhold; for 50 Aar siden, siger han, fik man meget Saltvand ind over Engene om Vinteren. „Da havde vi fed Græs“ (formodentlig menes større Mængder af Marskplanter). Om dette er rigtigt, skal jeg lade være usagt. Dog synes det lidet sandsynligt, at der for saa kort Tid siden skulde have hersket en Marskvegetation af virkelig Betydning, medens der nu kun er svage Spor af en saadan Plantevækst. De store Mængder Ferskvand, som Skern-Aaen fører, have sikkert i høj Grad modarbejdet Saltvandets Indflydelse og dermed en videre Udbredelse af Marskenge.

6) *Engene ved Hemmet-Aa og Geddesgrøft.* Medens Engene ved Hemmet-Aa nærmest svare til dem ved Skern-Aaens Udløb, ere Engene langs Geddesgrøfts yderste Dele (ved Abildholm), der have klægholdig Bund, noget marskagtige, men Hovedmassen af Arealet langs Geddesgrøft (godt 300 Tdr. Land) er Tørvejord med restagtig Vegetation. Vintervandet gaar langt op langs Hemmet-Aa (indtil Skulbøl Bro) og langs Geddesgrøft helt ind til Tangsig.

7) *Bork Marsk* omfatter Nørre Bork Marsk Vest for Nørre Bork By og Sønder Bork Marsk Vest for Sønder Bork By. Disse Arealers Størrelse er meget betydelig; Nørre Bork er dog langt det mindste (mellem 300 og 400 Tdr. Land), medens Sønder Bork Marsk omfatter mindst 1,100 Tdr. Land. Jordbunden bestaar øverst af mindre tykke Lag af Saltvandsklæg, der dog hist og her kunne være dækkede af Sand fra Sandflugt. Derunder findes klæget Tørv og atter derunder Tørv i ca. 2 Meters Dybde. Vegetationen er paa nogle Dele mellem Anerbjerg og Sønder Bork — saaledes f. Eks. paa Engene lige Nord for Aner-Aa — væsentlig marskagtig; vi have der den samme Harril-Eng som paa Tipperne. Størrelsen af Arealerne med marskagtig Vegetation kan jeg intet udtale om, men de ere dog vist ret betydelige. Andre Partier af Bork Marsk, f. Eks. lige Vest for Sønder Bork, bære udprægede Nardus-Enge, der